

ФІТОТОКСИЧНІСТЬ НИЗЬКИХ КОНЦЕНТРАЦІЙ ЗАСОБІВ ДЛЯ МИТТЯ ПОСУДУ У ПОСУДОМИЙНИХ МАШИНАХ

Ткачук Н.В.¹, Зелена Л.Б.^{2,3}, Крапивний С.Б.⁴

¹Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

²Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України

³Київський національний університет технологій та дизайну

⁴Чернігівський ліцей №32

natalia.smykun@gmail.com

Побутові стоки з синтетичними миючими сполуками можуть погіршувати процес біоочистки, що викликає надходження недостатньо очищених або неочищених побутових стічних вод у водні екосистеми [1-2]. Забруднення довкілля синтетичними миючими засобами призводить до ряду екологічних проблем [3]. В Україні на ринку товарів побутової хімії спостерігалася тенденція до збільшення частки синтетичних миючих засобів для миття посуду [4]. В оцінці токсичності об'єктів довкілля активно використовується фітотестування за чутливими тест-рослинами, до яких, зокрема, відноситься крес-салат (*Lepidium sativum* L.) [5-7]. За тест-реакціями крес-салату було показано екстремальну токсичність деяких засобів для миття посуду у посудомийних машинах за концентрації 0,5-10 % [8]. Дослідження фітотоксичності цих засобів з використанням їх меншої концентрації було метою даної роботи.

Досліджували фітотоксичність засобів для миття посуду у посудомийних машинах («Все в 1»), широкодоступних у торговельній мережі України. Торгові назви засобів для прання ми не наводимо з метою запобігання звинувачень у рекламі або антирекламі. Використали 0,005 %, 0,05 % та 0,1 % водні розчини засобів. Склад засобів та методику дослідження фітотоксичності представлено раніше [8].

Встановлено, що досліджувані засоби за 0,005-0,1%-ної концентрації незначно зменшують токсичність щодо тест-рослини. При цьому за концентрації 0,05 % та 0,1 % фітотоксичність залишалась екстремальною для фосфонатвмісного засобу та виявилась високою для безфосфатного засобу. За концентрації 0,005% фітотоксичність фосфонатвмісного засобу знизилася до середньої, проте безфосфатного виявилася екстремальною.

Таким чином, досліджувані засоби для миття посуду у посудомийних машинах за концентрації 0,005-0,1 % проявляють екстремальну та високу токсичність. Отримані дані вказують на небезпечність досліджуваних миючих засобів для гідросфери та здоров'я людини, необхідність переходу на менш токсичні засоби, зокрема, на основі біосурфактантів.

Список використаних джерел

1. Bashar R., Gungor K., Karthikeyan K.G., Barak P. (2018). Cost effectiveness of phosphorus removal processes in municipal wastewater treatment. *Chemosphere*. **7**. P. 195-217.
2. Cornel P. and Schaum C. (2009). Phosphorus recovery from wastewater: needs, technologies and costs. *Water Science and Technology*. **59**. P. 1069-1076.
3. Mousavi S. A. and Khodadoost F. (2019). Effects of detergents on natural ecosystems and wastewater treatment processes: a review. *Environmental science and pollution research international*. **26**(26). P. 26439–26448.
4. Черничко С. Ф., Борисенко К. В., Гришан М. М. (2018). Тенденції та перспективи розвитку ринку товарів побутової хімії в Україні та Закарпатській області. *Бізнесінформ*. **10**. С. 442-447.
5. Ткачук Н. В., Янченко В. А., Демченко А. М. (2015). Антибактериальная и фитотоксическая активность производных антипирина с имидазоазепиновым фрагментом. *Вестник БГУ. Серия 2: Химия. Биология. География*. **1**. С. 38-43.
6. Tkachuk N. and Okulovych I. (2021). Toxicity of aqueous solutions of cosmetics in phytotest with *Lepidium sativum* L. *Agrobiodiversity for Improving, Nutrition, Health and Life Quality*. **5**(2). P. 348–354.
7. Tkachuk N., Zelena L., Fedun O. (2022). Phytotoxicity of the aqueous solutions of some synthetic surfactant-containing dishwashing liquids with and without phosphates. *Environmental Engineering and Management Journal (EEMJ)*. **21**(6). P. 965-970.
8. Ткачук Н. В., Зелена Л. Б., Крапивний С. Б. (2022). Засоби для миття посуду у посудомийних машинах як забруднювачі водного середовища: фітотоксичність за *Lepidium sativum* L. *Екологія. Довкілля. Енергозбереження. 2022: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 1-2 грудня 2022 р. Полтава: НУПП*. С. 284-286.